

што је управно право, али ни са становишта усклађености са важећим уставним решењима и управним законодавством, нису ни адекватни ни актуелни, и да као такви тешко да на основу „сопствене употребне вредности“ могу бити обавезна литература у настави и за студенте у спремању испита.

У контексту општих напора за „успостављање модерног система високог образовања у складу са Болоњским процесом“, ево и једног илустративног примера. У оквиру предмета Управно право на Правном факултету у Београду (што није увек случај са другим предметима), студенти могу да одаберу уџбеник по којем желе да уче и полажу испит. Ова околност посредно указују и на оцену квалитета одговарајућих уџбеника од стране студената, пошто студенти, по правилу, полажу код оног професора по чијем уџбенику спремају испит. Према једној статистици Правног факултета у Београду,⁷ од три професора који су испитивали Управно право у назначеном периоду, од укупно 6.262 студента који су пријавили полагање испита из Управног права, код професора Р. Марковића изашло је укупно 176 кандидата (односно 2,81%), код професора Томића изашао је укупно 81 кандидат (односно 1,29%), а код трећег професора (С. Лилић) изашло је 1.294 кандидата (односно 20,66%).

Стеван Лилић

Весна Петровић, уредник

Људска права у Србији и Црној Гори 2005 – Право, пракса и свест грађана у Србији и Црној Гори и међународни стандарди људских права

(Београдски центар за људска права, Београд 2006, стр. 496)

Vesna Petrović, editor

Human Rights in Serbia and Montenegro 2005 – Legal Provisions, Practice and Awareness in the State Union of Serbia and Montenegro Compared to International Human Rights Standards

(Belgrade Centre for Human Rights, Belgrade 2006, pp. 500)

Нико нема што Србин имаде... Када једнога дана Србин из претходног десетерца буде знао да има и буде поносан на то што има не само своју крсну славу и светитеља Саву него и свеобухватан, исцрпан и темелан, годишње ажурирани извештај о стању људских права у својој земљи, и то и на свом и на енглеском језику, извештај којим се не могу подичити – јер га немају – други народи,

⁷ Материјал за XXXIV седницу Научно-наставног већа Правног факултета у Београду (10. мај 2004).

па ни они у многим погледу већи и значајнији, Србија ће бити грађанско друштво у коме влада право.

Просветитељска људскоправна мисија Београдског центра за људска права траје од његовог оснивања 1995, а први извештај о стању људских права у нашој земљи – која се тада звала СРЈ – објављен је 1999. и односио се на 1998. годину. Дакле, ово је осми извештај заредом. Наша земља се ратификацијом међународних инструмената и(ли) чланством у међународним организацијама обавезала да поштује и да обезбеди да сви други у њеној власти поштују људска права, а Београдски центар узима та права озбиљно, и узима нашу државу озбиљно, и озбиљно узима те њене обавезе у погледу људских права (што све ми обични људи не чинимо масовно) и зато Београдски центар, између осталог, за нас анализира колико наша држава остварује своје обавезе из два најважнија универзална међународна уговора усвојена у Уједињеним нацијама – Пакта о грађанским и политичким правима и Пакта о економским, социјалним и културним правима – а такође и обавезе из Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, које је наша држава преузела пошто је 2003. постала члан Савета Европе.

Овај синтетички и свеобухватни извештај, као и сви пре њега, има четири дела.

У првом делу анализирају се уставне и законске одредбе и одредбе подзаконских аката које се односе на људска права и пореде се како с решењима садржаним у поменутиим пактовима УН и Европској конвенцији, тако и с тумачењима које пружа пракса комитетâ УН и Европског суда за људска права. Ту се, такође, на исти начин анализирају и нормативна решења релевантних закона који још нису ступили на снагу и нацрта, тј. модела таквих закона. Зато се за предмет првог дела извештаја може рећи да га чине људска права „у књигама“. Он обухвата преко двадесет појединачних људских права, односно групâ сродних људских права, од којих је свако понаособ минуциозно нормативно анализирано према међународним стандардима у наведеном смислу.

Други део извештаја посвећен је људским правима у пракси, у животу – стварном уживању, ограничењима или кршењима оних људских права која су код нас гарантована међународним уговорима, уставима и законима (тј. правом „у књигама“). Основу овог дела извештаја чини обимна грађа коју Центар прикупља систематским праћењем медија, те извештаја и саопштења међународних и домаћих невладиних организација, грађе из које се потом издвајају оне појаве које указују на озбиљна кршења појединих права. И у овом делу извештаја анализирају се праксе остваривања људских права понаособ, истим редоследом као у првом делу.

Трећи део садржи резултате истраживања о свести овдашњих људи о људским правима. То истраживање Центар спроводи сваке

године и пореди промене (или констатује њихово одсуство) у стању свести и мњењу о људским правима. И у овом делу су поред општих питања о поимању, заштити и значају људских права, обрађени и ставови о појединим људским правима, истим редоследом као у претходна два дела.

Коначно, четврти део извештаја обухвата преглед главних проблема у области људских права код нас, при чему се главним сматрају они проблеми који имају снажне политичке импликације и истовремено утичу на стање људских права у земљи. Овде су као главни проблеми у 2005. идентификовани и обрађени: стање људских права на Косову и Метохији, Међународни трибунал за бившу Југославију и суочавање с прошлошћу.

Извештај за 2005. је по први пут урађен у сарадњи с невладином организацијом из Црне Горе Акција за људска права, с којом Центар већ дуго успешно сарађује. Ту околност саму по себи треба видети и као резултат стручнопросветитељске људскоправне мисије Центра.

Па ипак, просветитељска људскоправна мисија Београдског центра за људска права не исцрпљује се израдом и објављивањем годишњих извештаја о стању људских права у Србији и Црној Гори, мада би и само то био подухват вредан поштовања и дивљења и сасвим довољан разлог потпуно смисаоног постојања Центра. Београдски центар, између осталог, има и значајну и вредну издавачку делатност. Но, она сигурно не може да стане у ову белешку и зато ће о њој, једним изузетно вредним поводом, бити речи следећи пут.

Наравно, као што није довољно имати крсну славу и светеља Саву да би се био прави хришћанин или православац, тако није довољно имати узорне годишње извештаје о стању људских права и Београдски центар за људска права да би држава била владавина права. Но, узор и елита постоје и прави су – огроман посао у области људских права који тек предстоји има се одакле, с ким и чиме почети.

Јасминка Хасанбеговић

Карл Јоаким Фридрих

Конституционална демократија – Теорија и пракса у Европи и Америци

(са енглеског превели Павле Јовановић и Светлана Милошевић, ЦИД, Подгорица 2005, стр. 595)

Конституционална демократија – Теорија и пракса у Европи и Америци (Constitutional Government and Democracy – Theory and Practice in Europe and America) Карла Јоахима Фридриха (Carl Joachim Friedrich) једно је од најзначајнијих дела XX века из области теорије